SAVEZ DRUŠTAVA ARHITEKATA FNRJ
SAVETOVANJE ARHITEKATA JUGOSLAVIJE
P O P I T A N J U I Z G R A D N J E
OSMOGODIŠNJIH ŠKOLA U FNR JUGOSLAVIJI

Jedan ugledni evropski arhitekta rekao je u vezi sa stanbenom izgradnjom, kako najprije čovjek gradi stan, a onda stan gradi čovjeka. Ta bi se misao mogla prenijeti na škole, s tom razlikom da najprije stara generacija gradi škole, a onda ta škola treba da gradi ljude. U nizu škola ima mnogo uredjaja koji su izradjeni prema savremenim arhitektonskim zahtjevima, ali se oni u punoj mjeri ne upotrebljavaju, barem ne u onom smislu i formi kako su dati. Meni nije poznato da li mi kod obrazovanja našeg nastavnog kadra imamo i takav predmet koji bi govorio o tim prostorijama, na osnovu čega bi se upravitelji tih budžetskih škola mogli učiniti i orijentirati kako se sa jednim takvim objektom, upravlja na koje momente treba paziti, što treba redovito održavati itd. da se ne dogodi niz propusta kao što je do sada bio slučaj.

Još bih samo nešto rekao. Nisam ovlašten da govorim u ime Armije, ali želio bih upozoriti na to da se u mnogim zemljama govori o raznim opasnostima od rata i o mjerama koje je u vezi s tim potrebno provesti. Obzirom na moderna strahovita oružja, potrebno je voditi računa da se bezuvjetno osigura decentralizacija raznih ustanova, da se raseli stanovništvo gradova, pa prema tome da se razmjeste i zdravstvene ustanove. U takvoj situaciji neminovno je potrebno računati sa tim školama. To zahtijeva da se u tim objektima uredi kupatilo, potrebne nusprostorije, da se tu može smjestiti ambulanta itd. Sve su to momenti s kojima treba računati.

Arh. Neven Šegvić — Zagreb

Dragi drugovi, izlaganje druga dr. Žanka treba uzeti kao jedan fundament koji je zapravo naše savetovanje moralo da sa naše točke gledišta razradjuje Njegovo stanovište kao i stanovište koje je danas iznio kolega Lukatela, govori o velikoj evoluciji, o nečemu što je potpuno novo, što je nekoliko puta do sada podvučeno, o novom načinu u pedagogiji. Sada se postavlja pitanje za nas arhitekte što je naša uloga u tome novome, odnosno kakav treba da bude naš doprinos u tom novom pedagoškom sistemu.

Prema izlaganju druga Žanka, a i današnjem izlaganju druga Lukatele, sve dosadašnje metode su dobrim dijelom, da tako kažem, stavljene ad acta. Da bi mogli dati definiciju što mi arhitekti treba da damo, ne bi bilo dovoljno raspravljati tri dana, nego govoriti i sto godina pa da uspijemo sve riješiti. Jedino što možemo riješiti, a to je da načnemo taj problem škola u ma kojem vidu, u vidu napisa, članaka, govora i ne znam sve kakvih još formi, pa da prema onome što je drug Lukatela govorio, dademo svoj doprinos odgoju mladih generacija.

Sasvim je sigurno da mi tom poslu možemo da pristupimo u dva vida, jedan je kratak a drugi dug.

Pitanje je što mi možemo u toj reformi napraviti konkretno u ovome času. Prema mom mišljenju, rješenja treba da budu takova da odgovaraju potrebama naše zemlje. Treba da znamo da te škole podižemo našim parama, jugoslovenskim parama. Do sada smo vrlo malo učinili. Trebali bi stvari rješavati na efikasniji način. Ja neprestano govorim o tome da smo tih 10 godina izgubili. Ne znam koji je tome razlog. Ista je stvar sa stanbenom izgradnjom.

Problem možemo riješiti na dva načina: prvi je provizorni način. Taj treba da rješava naša industrija. To znači graditi lako, jednostavno i efikasno, a arhitekti

će tu pomoći. Ono što su Francuzi radili prije 10 godina, gradeći jeftine objekte, treba da učinimo i mi i tako rješavamo akutne probleme naše podagogije.

Drugi je dio problema koji suštinski rješava stvar. To je bilo izneseno i u referatu druga Janka. Taj drugi dio problema može rješavati jedan konkretan čovjek, koji može preuzeti na sebe takav krupan zadatak a postavlja se samo onda pitanje da li će ga riješiti u pet dana, pet mjeseci ili 50 godina. Ja to ne znam.

Viljem Kunst — Savezni zavod za školsku opremu — Zagreb

Kad je zgrada sagradjena onda se obično od nje digne ruke sa studiozne strane. Naprotiv, bilo bi potrebno pratiti način rada na takovoj školi, kako zgrada odgovara stanovitim zahtjevima, kako stoji sa rasvjetom i uopće sa funkcionalnosti te škole. To znači da bi moralo postojati neko tijelo koje bi imalo kontakt sa svim školama i vidjelo kako one funkcioniraju, pa poslije toga obavještavalo o tome sve one kojima je to potrebno i koji imaju interesa za te stvari. Uvjeti za osnivanje takvog organa su na svaki način sazreli.

Prije četiri godine, Savezni zavod za školsku opremu počeo je svojim radom, sa sjedištem u Zagrebu. Najprije je počeo raditi na području nastavnih sredstava, na području metode rada, naročito onih metoda koje iziskuju mnogo materijala. Odatle je Zavod prešao na proučavanje školskog namještaja, a sada je počeo proučavati probleme školskih zgrada.

U Zavodu su predvidjena mesta za arhitekte, gradjevne inžinjere, itd., Zavod ima svoje radionice i svoje laboratorije, od UNESCO-a dobili smo i instrumente za stanovita mjerenja, imamo svoj laboratorij za snimanje, sprava za umnožanje, kojom se može materijal dobiven od suradnika na najbrži način umnožiti i zatim vratiti suradniku. Imamo sve ono što je potrebno, stroj za štampanje nacrta u boji itd. Arhitekti koji se žele tom poslu posvetiti mogu prema tome suradjivati, kako bi se ovaj program što prije ostvario. Toliko sam samo htio da kažem u vezi prijedloga o osnivanju tijela, da vidite kako postoje uvjeti za konkretno rješenje. Zavod predlaže da se uvede permanentna služba obavještavanja, ne samo o problematici škola u zemlji nego i o problematici izgradnje škola u inozemstvu.

Arh. Vojislav Tušek — Zagreb

Mi smo prije tri godine imali savjetovanje u Ljubljani, ali do danas nismo gotovo ništa učinili. Naši razgovori na ovakovim skupovima kreću se na nekom vrlo visokom nivou, na nekom principijelnom izlaganju, i to principijelno izlaganje traje punih 10 godina. Praktičnih uputa, u ovom slučaju o izgradnji škola, ima vrlo malo, a baš bi takove upute bile od presudne važnosti. Zbog čega? Naš upravno-tehnički aparat, čak i u velikim gradovima, a pogotovo u kotarima (u općinama i ne govorim) neobično je slab. Taj aparat je dezorijentiran u postojećem sistemu procedure odobravanja projekata, tako da se čak i u većim gradovima dogadja da jedna općina odobrava jedan projekt a druga ga ne odobrava. Do toga dolazi iz razloga što nismo uspjeli postaviti ili nekim propisima odrediti kategorije materijalne prirode, čime bi znatno olakšali i učinili efikasnijom čitavu tu proceduru.

Iako sam član ne znam koliko komisija, ja sam odlučno protiv komisija. Članovi komisije nisu u mogućnosti da sagledaju stvari. One se istina sastoje od stručnjaka, ali njima je taj posao samo jedna dopuna. Zbog toga se ne može studiozno raditi. Komisija može samo stvar pregledati. Ona može nešto i savjetovati, ali niti ti savjeti ne mogu biti dobri, obzirom na to što članovi komisije nisu neprestano u tom poslu. Oni mijenjaju svoju koncentraciju pet do šest puta dnevno u raznim drugim poslovima, nalaze se tako u jednom neurotičnom raspoloženju, pa od toga nema ni mnogo koristi. Zato smatram da je neophodno potrebno odvojiti dio sredstava i za studiozni rad. Ako bi se od stotinu ili 150 milijardi, koliko će tih sredstava već biti, izvjestan dio novca u tu svrhu odvojio, to bi iznosilo zapravo smiješno maleni procenat, a sam novac bi se korisno utrošio.

Mi smo u Ljubljani prije tri godine govorili o planu, ali plana toga još uvijek nema. Takav plan bio bi neobično potreban za izgradnju školskih objekata u čitavoj zemlji. Onda se neće dogoditi da će se objekti graditi slučajno u ovom ili onom kotaru, nego će se politika voditi iz jednog centra, a isto tako trebalo bi i financiranje škola voditi iz centra.

Ing. Bela Laslo — član Savjeta za školstvo APV

Mišljenje jednog od naših drugova arhitekata, kako se ovdje daju neke pouke arhitektima, ne stoji. Čak protivno od toga, mogli smo vidjeti i iz izlaganja druga Čolakovića, koliko su arhitekti kod nas pridonijeli izgradnji škola. Bilo je rečeno kako bi bila stvar mnogo olakšana kad bi se umnožilo i štampalo ono što je rekao drug Žanko. Ja mogu na to reći da je sve to napisano već duže od godinu i pol, pa je objavljena „plava knjiga" u kojoj su izneseni svi stavovi u vezi sa osmogodišnjim školama i u kojoj su navedene one stvari koje je u svom izlaganju citirao drug Žanko.

Prema mom mišljenju, arhitekti bi trebali ozbiljno proučiti i prostudirati takav materijal. Iz toga će vidjeti kako je zamišljeno da izgleda nova škola. O tome mi ne govorimo sada, već o tome govorimo od 1953 godine. Prošlo je skoro četiri godine otkako se iznose slične koncepcije kakvu je iznio i drug Žanko u svom jučerašnjem referatu, i nitko nije sprečavao nikoga, pa ni arhitekte, da se s tim materijalima upoznaju.

A sada da nešto kažem o tipskim projektima. Mišljenja sam, da bi se moglo izraditi nekoliko tipskih projekata za manje škole. Treba znati da je takovih bar 70%. Napr. u Vojvodini imamo niz mjesta sa istim uslovima, sa istim terenom, sa istim klimatskim prilikama, pa bi možda mogli pokušati da se izrade tipovi koji bi onda mogli poslužiti za izgradnju školskih zgrada. Obzirom na to da su ta sela prilično udaljena, ta jednoličnost ne bi smetala.